

VÝZKUM

KRAJE V ČESKÉ REPUBLICĚ: vytvoření modelu efektivity

Moravská vysoká škola Olomouc

Grantová agentura České republiky

Vážená paní zastupitelko, vážený pane zastupiteli,

v zimě jsme se na Vás obrátili s prosbou o vyplnění dotazníku „Kraje v České republice: vytvoření modelu efektivity“. Výsledky výzkumu pečlivě zpracováváme a jsou pro splnění našeho cíle velmi podstatné. Slíbili jsme Vám, že Vás také seznámíme s výsledky tohoto šetření. Vybrali jsme podstatné problémy, které jsme zahrnuli do této výzkumné zprávy.

Děkujeme Vám ještě jednou za Vaši ochotu.

Za řešitelský tým

PhDr. Dana Pokorná, Ph.D.
dana.pokorna@mvso.cz

Doc. Mgr. Pavel Šaradín, Ph.D.
pavel.saradin@mvso.cz

Moravská vysoká škola Olomouc, o.p.s.
Jeremenkova 1142/42, 772 00 Olomouc

Olomouc 2012

Výzkum Kraje v České republice: vytvoření modelu efektivity

■ Informace z výzkumu

Od prvních voleb do zastupitelstev krajů uplynula tři funkční období. Samosprávy tak mohly určitým způsobem ovlivnit vývoj v krajích, konečnou právě efektivitou se zabývá náš výzkumný projekt, který jsme nazvali Kraje v České republice: vytvoření modelu efektivity. Projekt je zaměřen na výzkum působení krajských samospráv a krajských úřadů v ČR. Projekt, který je primárním výzkumem v oblasti veřejné správy, by měl přispět k poznání činnosti krajů, které jsou v oblasti sociálních věd poněkud badatelsky zanedbávány. Řešitelský tým se soustřeďuje zejména na dva aspekty, zaprvé na výzkum názorů, postojů, pracovního zájmu, činnosti a sebehodnocení krajských zastupitelů a zadruhé na efektivitu krajů jako takových, respektive na nalezení modelu, kterým by tato efektivita byla zjišťována co nejpřesněji.

Součástí našeho projektu bylo dotazníkové šetření, které jsme realizovali v době od prosince 2011 do února 2012. Oslovili jsme všechny krajské zastupitele (675), a to ve dvou vlnách. Nakonec se nám sešlo 195 dotazníků, což vyjadřuje přibližně 29 procent. Takový údaj je v našem prostředí úspěchem. Badatelé v dotazníkovém šetření v obcích nad 10 tisíc obyvatel zaznamenali návratnost přibližně 18 procent.

Paralelně jsme uskutečnili také dotazníkové šetření se všemi řediteli krajských úřadů. Rozhovory trvaly vždy přibližně hodinu a byly zaměřeny zejména na agendu úřadů, rozhodování a efektivitu samotnou. Využití je hodláme zejména při psaní závěrečné monografie a v mnohém nám slouží jako metodický návod.

■ Kdo nám odpověděl?

Dvě třetiny respondentů mají vysokoškolské vzdělání, pětina pak středoškolské s maturitou. Průměrný věk zastupitelů a zastupitelek, kteří nám odpovídali, činil 55 let, ve funkci byli téměř sedm let. Přibližně 90 procent respondentů nám sdělilo, že již dříve zastávali nějakou volenou funkci, z toho 90 procent působilo na komunální úrovni. Což je takřka ideální údaj, pokud zastáváme názor, že politická kariéra by se měla vyvíjet od nejnižších pater po nejvyšší. Členský průkaz nějaké politické strany vlastnilo 88 procent dotazovaných.

Naše další otázka se týkala zaměstnání před působením v politice. Celkem 18 procent dotázaných pracovalo jako inženýr nebo technický specialista, 17 procent bylo již dříve politikem či političkou, 15 procent učitelem či učitelkou, 15 procent podnikalo, 14 procent manažerem či manažerkou. Žádné jiné povolání pak již nedosáhlo 10 procent.

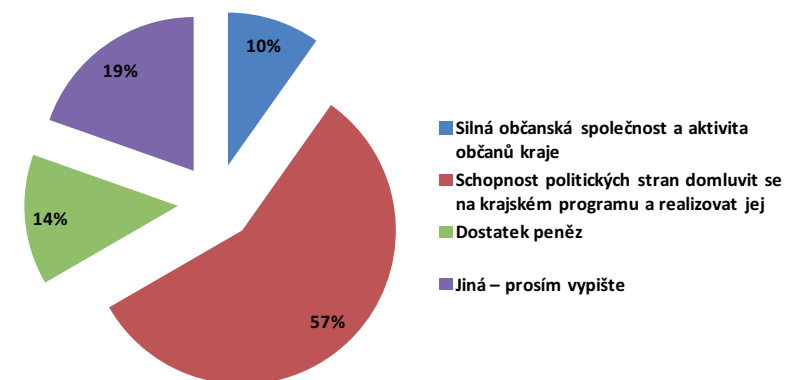
Zastupitelů jsme se také dotázali, kterou z položek považují za nejdůležitější stimul pro vykonávání jejich funkce. Zhruba 39 procent dotázaných nám sdělilo, že je to dobrá veřejná pověst. Tato skutečnost však poněkud kontrastuje s tím, jak je politika vnímána v české společnosti. Na výběr byly dále mzda, vliv, postavení, dosahování výkonu prostřednictvím týmu, další výhody vyplývající z funkce a následně mohli uvést i jiné požitky.

Náš projekt se zaměřuje na nalezení modelu efektivity, ovšem v do-
tazníkovém šetření jsme se ptali i na další záležitosti, které souvisejí s politikou na krajské úrovni.

■ Úspěšný kraj

Jednou z prvních otázek, které jsme zastupitelům položili, se týkala úspěšnosti krajů. Na otázku „Co je podle Vás nejdůležitější podmínkou úspěšnosti kraje?“ jsme obdrželi odpovědi, z nichž vyplývá, že téměř 60 procent respondentů považuje za nejdůležitější to, aby se strany domluvily na společném programu. Z tohoto postoje možná rovněž pramení větší ochota uzavírat velké či široké koalice na krajské úrovni (viz graf 1).

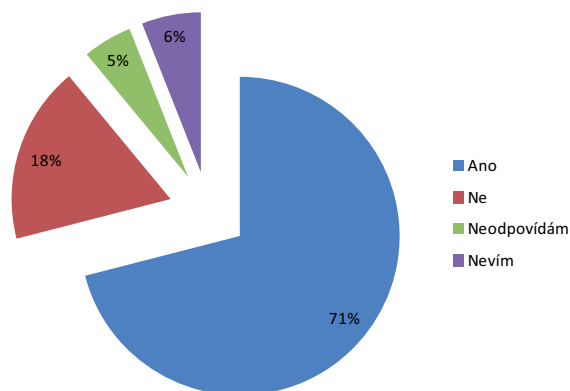
Graf 1: nejdůležitější podmínka úspěšného kraje

■ Politické vazby

Jednou ze zásadních otázek, které si sociální vědci, novináři i občané kladou, je ta, jež se vztahuje k politickým vazbám. Právě ty jsou často velmi důležité při prosazování zájmů. Zeptali jsme se, zda může členství ve straně pomáhat: „Myslíte si, že rozvoji kraje pomáhá, když jsou hejtman a premiér členy stejné politické strany?“

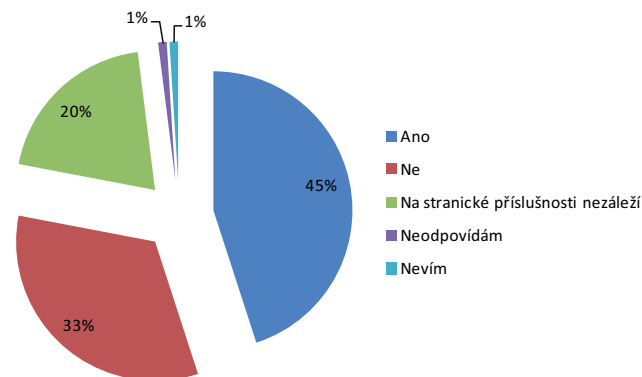
Graf 2: Vliv členství v politické straně

Z grafu 2 vyplývá, že vlastnit stejný stranický průkaz může být klíčem k úspěchu, myslí si to téměř tři čtvrtiny respondentů. Dotazovali jsme se rovněž, zda je výhodou pro kraj i to, když jsou radní členy stejné strany, která je zrovna zastoupena ve vládě. Údaj je srovnatelný s předchozím, za výhodu to označilo 71 procent dotázaných.

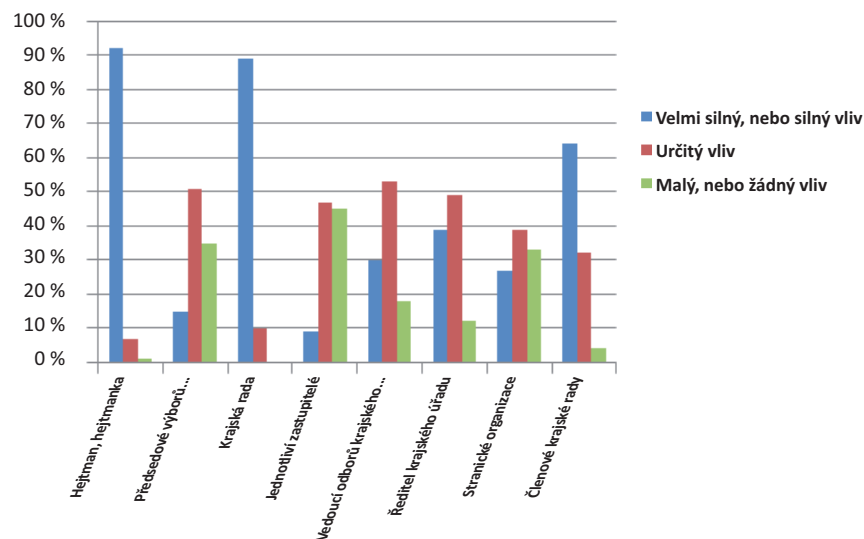
Poslední otázka, která se týkala příslušnosti k politické straně, byla tato: „V čele krajské samosprávy byli jak praví, tak leví hejtmani. Myslíte si, že z ekonomického hlediska se projevuje zásadní rozdíl v tom, zda je hejtman člen pravice či levice strany?“ Jak ukazuje graf 3, rozdíly ve výpovědích nejsou nijak podstatné. Kladně na otázku odpověděla ani ne polovina dotázaných, třetina se domnívá, že mezi pravíci a levíci hejtmany není podstatný rozdíl, a pětina odpověděla, že na stranické příslušnosti vůbec nezáleží.

Graf 3: Rozdíl mezi levicovým a pravíci kandidátem

V grafu 4 ukazujeme výsledky, které jsme získali na základě otázky, kdo má jaký vliv. Mírně převažuje vliv hejtmanů nad krajskou radou, nicméně v obou případech jim jejich silný vliv přisuzuje zhruba 90 procent zastupitelů. Téměř polovina respondentů se domnívá, že jednotliví zastupitelé nemají takřka žádný vliv na rozhodování.

Graf 4: Vliv na fungování krajské politiky

■ Ekonomické souvislosti

Předpokladem úspěšného rozvoje obcí i krajů jsou samozřejmě peníze. Respondentů jsme se zeptali, jakou podporu ze strany státu považují pro kraj za nejvýznamnější, případně jakou považují za druhou nejvýznamnější. Z tabulky 1 je patrné, že nejnaléhavějším požadavkem je zvýšení dotací od státu (59 procent). Tabulka 2 pak ukazuje, že 75 procent dotazovaných zastupitelů není spokojeno se způsobem, jak jsou financovány kraje.

Tabulka 1: Jakou pomoc vyžadujete od státu?

	1. nejvýz.	2. nejvýz.
Předávání informací, výměna názorů a zkušeností	9 %	35 %
Metodická pomoc	2 %	6 %
Převzetí některých kompetencí (rozhodovacích činností)	16 %	22 %
Zvýšení dotací od státu	59 %	22 %
Žádnou, stačilo by, kdyby stát do řízení krajů nezasahoval	9 %	22 %
Ostatní	5 %	10 %

Tabulka 2: Spokojenost s financováním kraje

Rozhodně spokojen	1 %
Spíše spokojen	24 %
Spíše nespokojen	55 %
Rozhodně nespokojen	20 %
NEVÍM	1 %

Zastupitelů jsme se rovněž dotázali, co považují za největší hrozbu pro kraj. Čtvrtina odpověděla, že za největší hrozbu považuje nezáměr státu o kraje, pak nedostatek pracovních příležitostí (18 procent), 17 procent uvedlo špatný stav infrastruktury v kraji a 16 procent korupci.

■ Programové priority

Tabulka 3 ukazuje, které problémy považují zastupitelé za důležité „a měly by být krajskými politiky přednostně řešeny a které naopak tak důležité nejsou a krajské politikové by jim měli věnovat menší pozornost.“ Nejdůležitějším problémem jsou otázky zaměstnanosti (85 procent), kvality a dostupnosti zdravotní péče (82 procent), kvalita vzdělávání a školství (80 procent) a rekonstrukce silnic a výstavba obchvatů (77 procent).

Tabulka 3: Programové priority

	není důležité	středně důležité	velmi důležité
Nedostatek zeleně a ochrana životního prostředí	20 %	49 %	30 %
Bezpečnost a omezení kriminality	7 %	35 %	58 %
Zaměstnanost	8 %	8 %	85 %
Cestovní ruch	8 %	42 %	49 %
Výstavba nových silničních obchvatů a rekonstrukcí stávajících silnic	8 %	15 %	77 %
Modernizace a výstavba zařízení sociál. služeb	5 %	36 %	59 %
Podpora místních a regionálních podnikatelů	10 %	45 %	46 %
Sociální služby	6 %	28 %	65 %
Kultura a památková péče	7 %	55 %	39 %
Dopravní obslužnost	5 %	20 %	75 %
Podpora sportovních aktivit	15 %	56 %	30 %
Kvalita a dostupnost zdravotní péče	5 %	12 %	82 %
Budování protipovodňových opatření	11 %	42 %	48 %
Kvalita vzdělávání a školství	7 %	14 %	80 %
Podpora veřejné vlakové a autobusové dopravy	7 %	32 %	61 %

V poslední tabulce 4 zaznamenáváme názory na různé reformní nástroje, které jsou zaváděny v některých evropských zemích. Krajských zastupitelů jsme se zeptali, za jak vhodné je považují „bez ohledu na to, zda byly nebo nebyly ve Vašem kraji či Vaší zemi zavedeny“?

Krajské referendum, které již vstoupilo v platnost, považuje za vhodný nástroj více než polovina dotázaných (53 procent). Ostatní nástroje podporu nadpoloviční většiny nemají. To znamená, že zastupitelé většinově nepodporují ani přímou volbu hejtmanů a starostů, ani snížení počtu obcí a za vůbec nejméně vhodný reformní nápad považují snížení počtu členů krajského zastupitelstva.

Tabulka 4: Vhodnost reformních nástrojů

	vhodné	ani vhodné, ani nevhodné	nevhodné
Krajské referendum	53 %	25 %	22 %
Přímá volba hejtmanů	33 %	25 %	42 %
Přímá volba starostů	45 %	20 %	36 %
Snížení počtu obcí	39 %	22 %	40 %
Snížení počtu členů krajského zastupitelstva	10 %	47 %	43 %

*Výzkum byl proveden za podpory Grantové agentury ČR
(GAP408/11/1929)*

